



CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/141/2004

OBCOKRAJOWCY W POLSCE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ 2004

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 października 2003 roku



- Prawie co trzeci Polak (30%, wzrost w ciągu ostatnich pięciu lat o 5 punktów) zna jakiegoś obcokrajowca mieszkającego w naszym kraju. Respondenci z dużych miast częściej deklarują znajomość takich osób niż mieszkańcy miast średniej wielkości i małych czy wsi. Wraz z wykształceniem wyraźnie rośnie grupa badanych deklarujących, że znają osobiście obywatela innego kraju zamieszkałego w Polsce. Osoby młode częściej mają takie znajomości niż ludzie w średnim wieku i starsi.
- Blisko trzy czwarte respondentów (73%) dopuszcza obecność cudzoziemców na krajowym rynku pracy, w tym blisko jedna trzecia (31%) bez ograniczeń, a ponad dwie piąte (42%) przy wykonywaniu niektórych rodzajów prac. Nieco więcej niż co piąty badany (22%) sprzeciwia się zatrudnianiu obcokrajowców. W ciągu ostatnich pięciu lat wyraźnie zwiększyła się akceptacja pracowników obcego pochodzenia w Polsce.
- W pracy ankietowani wolą raczej kontakt z Polakami niż z obcokrajowcami. Połowa respondentów (49%) preferuje współpracowników z Polski, a dla 45% sprawa ta nie ma znaczenia. Bardzo niewiele osób (4%) wolałoby pracować z cudzoziemcami. Podobnie co drugi respondent (51%) wolałby, aby jego szefem był Polak, a dla dwóch piątych (39%) narodowość przełożonego nie ma znaczenia. Niewielka grupa Polaków wolałaby nie pracować pod kierunkiem rodaka. Pracownicy najemni nieco częściej niż ogół deklarują otwartość na współpracę z obcokrajowcami i pod ich kierunkiem.
- Postrzeganie roli cudzoziemców w naszym kraju zdeterminowane jest przede wszystkim przez poglądy Polaków na ich rolę ekonomiczną, zwłaszcza ich wpływ na rynek pracy: mają nadzieję na inwestycje, lecz boją się konkurencji z ich strony. W ciągu ostatnich pięciu lat nieznacznie zmalało znaczenie kwestii ekonomicznych przy dokonywaniu bilansu korzyści i strat, natomiast znacznie częściej doceniane są korzyści, jakie może przynieść kontakt z inną kulturą, zwyczajami. Mniej częste są obawy, że cudzoziemcy mogą być przestępcami, pojawiło się jednak nowe zagrożenie: niebezpieczeństwo ataków terrorystycznych.

W sensie prawnym cudzoziemiec (określeń „obcokrajowiec” i „cudzoziemiec” będziemy używać wymiennie) to każdy, kto nie posiada polskiego obywatelstwa. Obcokrajowcy przebywający w Polsce to oczywiście grupa niejednorodna, zróżnicowana ze względu na czas i cel pobytu, kraj pochodzenia, sytuację prawną, a także - społeczny odbiór. Imigranci, czyli osoby, które przyjechały do Polski, aby się osiedlić, są obecnie nieliczną grupą. W Polsce jest zameldowanych 64 tys. cudzoziemców, z czego 40 tys. na pobyt stały. Stosunkowo niewielu obcokrajowców (około 40 tys.) pracuje legalnie w naszym kraju. Jest to grupa osób zwykle bardzo dobrze wykształconych. Jednak dane oficjalne nie oddają rzeczywistej skali zjawiska zatrudnienia. Według nieprecyzyjnych szacunków, w Polsce jest od 600 do 900 tys. pracowników o nieuregulowanym statusie. Część tych osób (nie wiadomo, jak duża) to nie imigranci, lecz pracownicy sezonowi. Jednocześnie Polska stała się celem przyjazdu (lub etapem przesiedlenia) dla uchodźców, zarówno rzeczywistych, jak i ekonomicznych, podających się za osoby prześladowane¹.

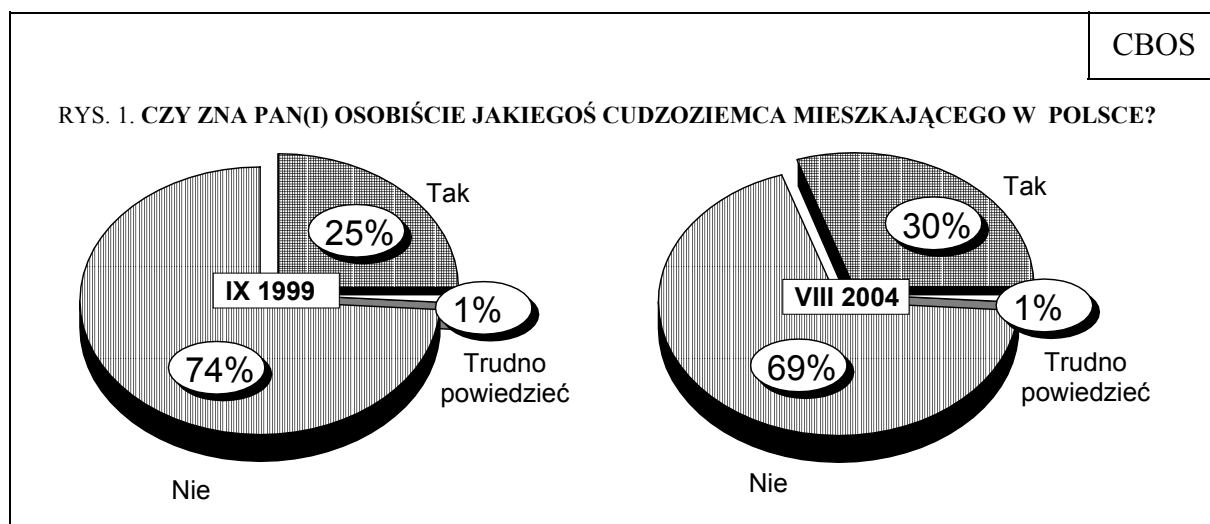
Rozróżnienia kategorii obcokrajowców są często nieostre. Również społeczna definicja Polaka nie musi być do końca jasna, np. obywatele polscy pochodzący z rodzin imigrantów mogą być postrzegani jako obcy ze względu na cechy takie jak wygląd czy akcent. W naszym badaniu² pytaliśmy zarówno ogólnie o obcokrajowców, czyli osoby obcego pochodzenia znajdujące się w Polsce na stałe lub czasowo, jak i o imigrantów - osoby, które przyjechały do Polski, aby się tu osiedlić.

¹ Przytoczone dane pochodzą z raportu „Krajobraz dyskryminacji - Polska”, opracowanego przez Instytut Polityki Społecznej UW.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (171) zrealizowano w dniach 6-9 sierpnia 2004 roku na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski (N=922).

ZNAJOMOŚĆ OBCOKRAJOWCÓW

Blisko co trzeci respondent zna jakiegoś obcokrajowca mieszkającego w Polsce. Oznacza to, że w ciągu ostatnich pięciu lat odsetek Polaków znających osobiście cudzoziemca zwiększył się o 5 punktów. Mieszkańcy dużych miast częściej deklarują znajomość takich osób niż respondenci mieszkający w miastach średniej wielkości i małych czy na wsi. Wraz z wykształceniem wyraźnie rośnie grupa badanych znających osobiście obywatela innego kraju zamieszkałego w Polsce. Osoby młode częściej mają takie znajomości niż ludzie w średnim wieku i starsi.



KORZYŚCI Z OBECNOŚCI OBCOKRAJOWCÓW

Aby określić stosunek Polaków do obcokrajowców przebywających w Polsce, posłużyliśmy się kryterium korzyści, jakie ich obecność może przynieść naszemu krajowi. Ponieważ są oni grupą bardzo niejednorodną, wyróżniliśmy kilka ich kategorii ze względu na pochodzenie. W przypadku osób przyjeżdżających z niedaleka bądź z krajów, z którymi mamy od dawna kontakty, określamy ich krajem pochodzenia; w pozostałych przypadkach do określenia kategorii obcokrajowców używamy nazwy regionu lub części świata, z której pochodzą.

Wyraźną przewagę pozytywnych stron ankietowani dostrzegają przy ocenie pobytu w Polsce obywateli rozwiniętych państw zachodu, Czech, a w mniejszym stopniu - Litwy. Raczej za niekorzystne uważają przebywanie w Polsce obywateli krajów byłego ZSRR (z wyjątkiem Litwinów), Wietnamczyków, Turków, Arabów, a także osób, które przyjechały do nas z krajów afrykańskich.

W ciągu ostatnich pięciu lat wyraźnie poprawił się postrzegany bilans korzyści i zagrożeń, jakie może nieść ze sobą obecność cudzoziemców w Polsce. Znacznie częściej wskazywane są korzyści z pobytu u nas osób z krajów b. ZSRR, Czechów i Wietnamczyków, natomiast opinie o przydatności osób z krajów zachodu niewiele się zmieniły.

Tabela 1

Czy obecność [...] w Polsce jest korzystna czy niekorzystna?		Korzystna	Niekorzystna	Trudno powiedzieć
		w procentach		
– Amerykanów	IX 1999	60	17	23
	VIII 2004	56	18	26
– Włochów	IX 1999	48	22	29
	VIII 2004	52	19	29
– Czechów	IX 1999	41	28	31
	VIII 2004	50	19	31
– Niemców	IX 1999	51	28	21
	VIII 2004	48	27	25
– Litwinów	IX 1999	27	46	27
	VIII 2004	41	27	32
– Rosjan	IX 1999	16	65	19
	VIII 2004	30	43	27
– Wietnamczyków	IX 1999	23	52	25
	VIII 2004	29	42	29
– Białorusinów	IX 1999	15	62	23
	VIII 2004	27	43	30
– Ukraińców	IX 1999	15	64	21
	VIII 2004	26	47	27
– Afrykanów	VIII 2004	28	34	38
– Turków	VIII 2004	21	47	32
– Arabów	VIII 2004	18	55	27

Aby poznać przyczyny takiego bilansu korzyści z obecności w Polsce obcokrajowców, poprosiliśmy respondentów o wymienienie głównych powodów, dla których wypowiadają się w tej sprawie pozytywnie lub negatywnie. Zadaliśmy im pytanie otwarte, a następnie odpowiedzi pogrupowaliśmy w kategorie. Prawie dwie trzecie badanych (63%) wymieniło jakieś korzyści, a blisko trzy czwarte (74%) zjawiska niekorzystne.

Opinie w tej sprawie zdeterminowane są przede wszystkim przez poglądy Polaków na rolę ekonomiczną cudzoziemców w Polsce. Mniej więcej co drugi ankietowany wymienia zarówno korzyści gospodarcze, jak i zagrożenia tego rodzaju. Drugą grupą często postrzeganych zagrożeń związanych z obecnością u nas obcokrajowców jest przestępczość i zjawiska społecznie niepożądane. Mimo iż stosunkowo niewielu respondentów wprost wymienia zagrożenia kulturowe, stereotypy i uprzedzenia mają szeroki zasięg: znajdują wyraz w przypisywaniu cudzoziemcom nieuczciwych zachowań.

W porównaniu z poprzednim badaniem, przeprowadzonym pięć lat temu, zmalało znaczenie zarówno pozytywnych, jak i negatywnych kwestii ekonomicznych w postrzeganiu cudzoziemców. Wyraźnie mniej osób boi się też, że mogą to być przestępcy. Znacznie częściej natomiast doceniane są korzyści, jakie może przynieść kontakt z inną kulturą, zwyczajami. Pojawiło się też nowe zagrożenie: niebezpieczeństwo ataków terrorystycznych.

Tabela 2

Kategorie zagrożeń i korzyści	Odsetki badanych wskazujących na:			
	korzyści		zagrożenia	
	IX 1999	VIII 2004	IX 1999	VIII 2004
Gospodarcze	59	46	52	47
Kulturowe	13	27	4	6
Związane z przestępczością i zjawiskami społecznie niepożądanymi	-	-	47	23
Terroryzm	-	-	-	7
Inne	1	5	6	9
Brak korzyści/zagrożeń	18	19	3	7
Trudno powiedzieć	17	18	14	19

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wymieniać różne korzyści i zagrożenia

Wśród szczegółowo analizowanych korzyści dla Polski, wynikających z przyjazdu cudzoziemców, najczęściej wymieniane są **inwestycje i tworzenie dzięki nim nowych miejsc pracy**. Te dwie sprawy pojawiały się w wypowiedziach respondentów zwykle obok siebie. Polacy doceniają to, że obcokrajowcy wnoszą kapitał, zakładają firmy, dają Polakom pracę. Blisko jedna trzecia badanych wyraża takie opinie.

Handel, wymiana gospodarcza i zaopatrzenie rynku to korzyści, o których wspomina nieco więcej niż co dwudziesty respondent. W tym kontekście pojawiały się pozytywne opinie na temat tanich towarów oferowanych przez handlarzy z zagranicy na bazarach, chwalono różnorodność produktów (np. ubrań), wskazywano na wprowadzanie przez przybyszów towarów dotąd nieznanych. Niektórzy mówili ogólnie o *możliwości handlu*.

Podobna liczebnie grupa wspomina **rolę cudzoziemców w modernizacji gospodarki**: wprowadzane przez nich nowe technologie, lepsze sposoby gospodarowania, know-how, udział zagranicznych specjalistów w gospodarce. W tym kontekście pojawiły się też wypowiedzi o lepszej kulturze pracy, jakiej się Polacy uczą dzięki obcokrajowcom: stają się pracowitsi, wydajniejsi.

Dla 6% badanych liczy się **napływ pieniędzy**, które przybysze wydają w Polsce, lub korzyści dla budżetu państwa, takie jak płacenie przez nich podatków w naszym kraju. Niektórzy mówili o korzyściach, jakie przynosi Polsce **napływ zagranicznej taniej siły roboczej**. Nieliczni wskazywali na korzyści z turystyki.

Ogółem ponad jedna czwarta respondentów widzi w obecności przybyszów z obcych krajów korzyści w szeroko rozumianej sferze kultury. Najczęściej (22% wypowiedzi) mówiono albo o **kulturze** ogólnie, hasłowo, albo o **wzbogaceniu obyczajów**, wymianie kultur. Do tej grupy zaliczyliśmy też wypowiedzi, w których badani mówili o korzyściach z wprowadzenia obcej kuchni, poznania obcego folkloru.

Dla 6% Polaków ważne są **nowe wzory do naśladowania** (ale nie w gospodarce), a także wiedza o innych krajach, wymiana doświadczeń z cudzoziemcami. Niektórzy mówili o tym, że dzięki kontaktom z obcokrajowcami możemy **nauczyć się tolerancji**, pozbyć uprzedzeń, inni - że dobrze jest **otworzyć się na świat**.

Spośród innych spraw najczęściej wymieniano możliwości nauki języków obcych, a także kontakty towarzyskie. Nieliczni sądzą, że powinniśmy korzystać z obcych wzorów w sferze polityki, dzięki którym zmniejszy się korupcja, a Polska będzie bardziej demokratyczna.

		CBOS
Na czym, Pana(i) zdaniem, mogą polegać korzyści wynikające z obecności zamieszkałych w Polsce obcokrajowców?		
KORZYŚCI GOSPODARCZE		
Inwestycje i tworzenie nowych miejsc pracy		31%
Handel, wymiana gospodarcza i zaopatrzenie rynku		6%
Wiedza o gospodarce rynkowej, nowe technologie, kultura pracy		6%
Napływ pieniędzy, korzyści dla budżetu państwa		6%
Rozwój gospodarczy (ogólnie)		3%
Tania siła robocza		2%
Turystyka		1%
KORZYŚCI KULTUROWE		
Kultura (ogólnie), wzbogacenie kultury, obyczajów, wymiana kulturowa, obca kuchnia, folklor		22%
Nowe wzory do naśladowania (nie w gospodarce), wiedza o innych krajach, wymiana doświadczeń		6%
Nauka tolerancji, obalanie uprzedzeń, stereotypów		3%
Otwarcie na świat, integracja międzynarodowa		2%
INNE		
Nauka języków obcych		2%
Kontakty międzyludzkie, towarzyskie, znajomość z obcokrajowcami		1%
Wzory w sferze polityki		poniżej 1%
Inne		1%
Brak korzyści, niewielkie korzyści		18%
Trudno powiedzieć		18%

Postrzegane zagrożenia, jakie obecność obcokrajowców może przynieść Polsce i Polakom, to w dużym stopniu lustrzane odbicie subiektywnie wyczuwanych korzyści - te same kwestie pojawiają się w pozytywnym i negatywnym kontekście. Obcokrajowcy mogą zarówno dać, jak i zabrać pracę i to przede wszystkim decyduje o tym, jak Polacy o nich myślą. Ponad jedna trzecia badanych uważa, że **zagrożenie dla rynku pracy**, zatrudnianie obcokrajowców na czarno, napływ taniej siły roboczej to podstawowe powody, dla których ich obecność może być niekorzystna.

Drugi często wymieniany powód ekonomiczny to **obciążenie dla państwa i obywateli**, zagrożenie dla dobrobytu Polaków. W kontekście tych obciążeń najczęściej mówiono o konieczności udzielania cudzoziemcom świadczeń socjalnych. Co dwudziesta piąta osoba sądzi, że obcokrajowcy **wyzyskują ekonomicznie** Polaków, np. jako tanią siłę roboczą.

Stosunkowo rzadko wymieniano kwestie związane z przechodzeniem polskiej własności w obce ręce. Zaliczyliśmy tu wszystkie wypowiedzi, w których badani mówili o **wykupywaniu** lub **zaborze** zarówno ziemi, zakładów pracy, jak i własności ogólnie (*wykupią nas*). **Handel**, nielegalny handel i przemysł wspomniało 2% Polaków. Nieliczni mówili o zagrożeniu dla polskich przedsiębiorców czy też ogólnie o zagrożeniach dla gospodarki.

Mniej niż jedna czwarta respondentów wiąże z obecnością obcokrajowców w Polsce zagrożenie prawa, porządku i ładu. Co piąty Polak obawia się wzrostu **przestępczości** - zaliczyliśmy do tej kategorii wszystkie te wypowiedzi, w których mówiono ogólnie o przestępczości, nieprzestrzeganiu prawa, a także wymieniano konkretne kategorie przestępstw niezwiązane bezpośrednio z gospodarką: kradzieże, rozboje, oszustwa, haracze, gwałty oraz przestępczość zorganizowaną - mafie, gangi.

Mniejsze grupy dostrzegają szerzenie się **żebractwa**, obwiniają obcokrajowców o handel **narkotykami**, ogólnie mówią o tym, że obcy sieją zamęt, nieporządek, wszczynają awantury.

Stosunkowo niewielka grupa Polaków widzi w obecności cudzoziemców zagrożenie dla rodzimej kultury: obawiają się **obcych zwyczajów i tradycji** oraz złego wpływu innych kultur (3%), **konfliktów narodowościowych** (2%), **konfliktów religijnych** (2%).

Zupełnie nową kategorią postrzeganych zagrożeń są **zamachy terrorystyczne**. Tego typu niebezpieczeństwa łączono czasem z obecnością w Polsce fundamentalistów muzułmańskich. Ogółem 7% dorosłych ma takie obawy, a dalsze 3% ogólnie wspomina o zagrożeniach dla bezpieczeństwa.

		CBOS
Dlaczego, Pana(i) zdaniem, obecność zamieszkałych w Polsce obcokrajowców może być niekorzystna ?		
ZAGROŻENIA GOSPODARCZE		
Zagrożenia dla rynku pracy, praca na czarno, napływ taniej siły roboczej		36%
Obciążenie dla państwa, zagrożenie dla dobrobytu polskich obywateli, narodu		5%
Wyżysk Polaków przez obcokrajowców, wykorzystują nas jako tanią siłę roboczą		4%
Wykupywanie, zabór polskiej własności		3%
Handel, nielegalny handel, przemyt		2%
Zagrożenia dla gospodarki (ogólnie)		1%
Konkurencja dla polskich przedsiębiorców		1%
PRZESTĘPCZOŚĆ I ZJAWISKA NIEPOŻĄDANE SPOŁECZNIE		
Przestępczość (ogólnie), konkretne kategorie przestępstw (kradzieże, rozboje, oszustwa, haracze), przestępczość zorganizowana - mafia, gangi		20%
Żebractwo		2%
Narkotyki i alkohol, handel narkotykami		2%
Niepokoje społeczne, konflikty, bałagan, chaos		1%
ZAGROŻENIA KULTUROWE		
Obce zwyczaje i tradycje, zły wpływ innych kultur		3%
Zagrożenie dla tożsamości narodowej, konflikty narodowościowe i etniczne		2%
Konflikty religijne		2%
INNE		
Terroryzm, kontakty z terrorystami, zamachy		7%
Zagrożenie dla bezpieczeństwa		3%
Ogólna niechęć		2%
Brud i choroby, epidemie		1%
Inne		2%
Nie ma negatywnych skutków		7%
Trudno powiedzieć		19%

PRACA OBCOKRAJOWCÓW W POLSCE

Blisko trzy czwarte ankietowanych dopuszcza obecność cudzoziemców na krajowym rynku pracy, w tym blisko jedna trzecia bez ograniczeń. Nieco więcej niż co piąty sprzeciwia się ich zatrudnianiu. W ciągu ostatnich pięciu lat wyraźnie zwiększyła się akceptacja pracowników obcego pochodzenia w Polsce. Odsetek osób uważających, że każda praca powinna być w Polsce dostępna także dla obcokrajowców, wzrósł od 1992 roku ponad trzykrotnie (z 9% do 31%).

Poparcie dla obcokrajowców na naszym rynku pracy rośnie wraz z wykształceniem. W grupach zawodowych największą akceptację na rynku pracy uzyskują wśród prywatnych przedsiębiorców, co jest oczywiste, ponieważ zwiększają oni zasób osób, które mogą być zatrudniane. Pracownicy umysłowi chętniej przyjmują konkurencję cudzoziemców niż inni zatrudnieni. Pracownicy najemni, a więc potencjalni konkurenci obcokrajowców na rynku pracy, częściej akceptują ich aktywność zawodową w Polsce niż osoby niepracujące.

Tabela 3

Czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	X '92	IX '99	VIII '04
	w procentach		
Tak, powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy	9	18	31
Tak, ale jedynie niektórych rodzajów prac	39	46	42
W ogóle nie powinno się im pozwalać pracować w Polsce	42	31	22
Trudno powiedzieć	10	5	5

Tabela 4

Czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce?	Odpowiedzi	
	ogółu respondentów	pracowników najemnych
	w procentach	
Tak, powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy	31	43
Tak, ale jedynie niektórych rodzajów prac	42	41
W ogóle nie powinno się im pozwalać pracować w Polsce	22	11
Trudno powiedzieć	5	5

W pracy Polacy wolą raczej kontakt z rodakami niż z obcokrajowcami - połowa respondentów (49%) wyraża taką opinię, a dla 45% sprawa ta nie ma znaczenia. Bardzo niewiele osób (4%) wołałoby pracować z cudzoziemcami. Pytanie to stawiało respondentów w sytuacji hipotetycznej: odpowiadali zarówno pracujący, jak i niezatrudnieni.

Podobnie co drugi badany (51%) chciałby, aby jego szefem był Polak, a dla 40% narodowość przełożonego nie ma znaczenia. Niewielka grupa wołałaby nie pracować pod kierunkiem rodaka.

Im lepiej respondenci są wykształceni, tym rzadziej narodowość szefa i współpracowników ma dla nich znaczenie. Wraz z wiekiem rośnie odsetek badanych preferujących Polaków jako kolegów i szefa. Pracownicy najemni, a więc ci, których tego rodzaju dylematy mogą dotyczyć bezpośrednio, nieco częściej niż ogół deklarują otwartość na współpracę z obcokrajowcami i pod ich kierunkiem.

Tabela 5

Gdyby miał(a) Pan(i) do wyboru pracować wspólnie z Polakami lub z obcokrajowcami, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować:	Odpowiedzi	
	ogółu respondentów	pracowników najemnych
	w procentach	
- raczej z Polakami	49	39
- raczej z obcokrajowcami	4	4
Jest to sprawa bez znaczenia	45	55
Trudno powiedzieć	2	2

Tabela 6

Czy za szefa wolał(a)by Pan(i) Polaka czy obcokrajowca, czy też jest to sprawa bez znaczenia?	Odpowiedzi	
	ogółu respondentów	pracowników najemnych
	w procentach	
Raczej Polaka	51	40
Raczej obcokrajowca	5	4
Jest to sprawa bez znaczenia	39	49
Trudno powiedzieć	5	7

Niezależnie od posiadanych kwalifikacji Polacy mają większe szanse znalezienia w Polsce pracy niż legalnie przebywający w naszym kraju cudzoziemcy - tak uważa największa grupa badanych. Blisko o połowę mniej jest osób sądzących, że obcokrajowcy mają, z racji pochodzenia, lepsze możliwości, a jedna czwarta jest zdania, że pochodzenie nie odgrywa żadnej roli. Opinie pracowników najemnych nie różnią się wiele od zdania ogółu. Dotyczą one tylko obcych o uregulowanym statusie, stanowiących niewielką część przybyszów zatrudnionych w Polsce.

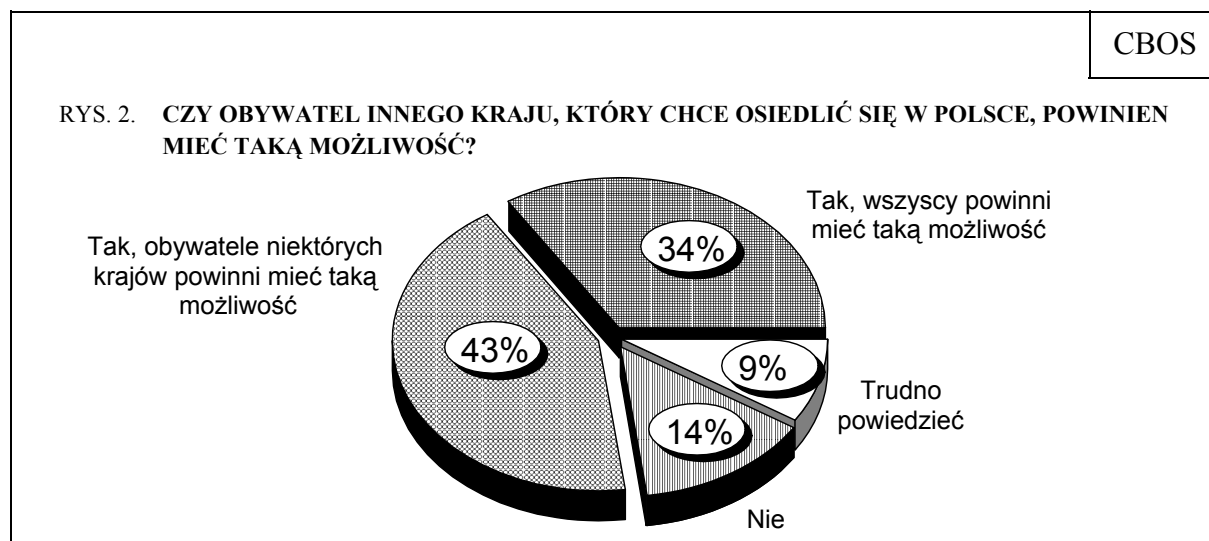
Tabela 7

Kto, Pana(i) zdaniem, ma większe szanse na znalezienie w Polsce pracy - Polak czy przebywający w naszym kraju obcokrajowiec posiadający zbliżone kwalifikacje?	Odpowiedzi	
	ogółu respondentów	pracowników najemnych
	w procentach	
Polak	40	47
Przebywający legalnie w Polsce obcokrajowiec	23	19
Mają jednakowe szanse	24	24
Trudno powiedzieć	13	10

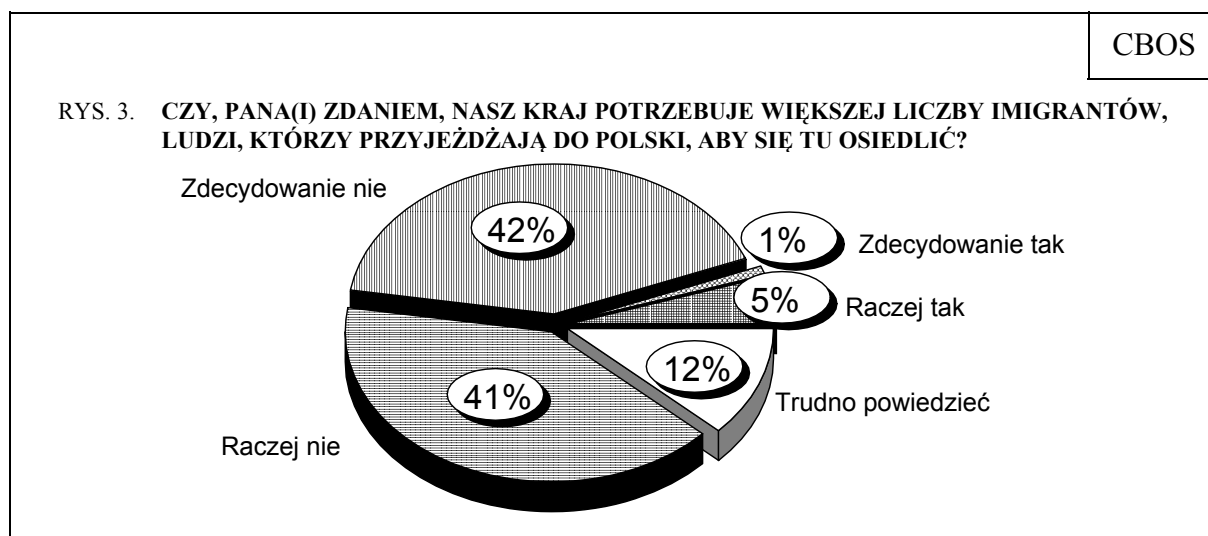
IMIGRACJA I IMIGRANCI

Opinie na temat imigracji do Polski są sprzeczne, niekonsekwentne. Z jednej strony zdecydowana większość badanych sądzi, że obywatele przynajmniej niektórych krajów powinni mieć możliwość osiedlenia się w Polsce, z drugiej strony zdecydowana większość jest zdania, że Polska takich ludzi nie potrzebuje.

Co trzeci ankietowany jest za tym, aby każdy człowiek, który tego chce, mógł przyjechać do Polski i tu się osiedlić. Ponad dwie piąte respondentów uważa, że tylko obywatele niektórych krajów powinni mieć taką możliwość. Taki stan rzeczy obowiązuje obecnie - bez ograniczeń mogą zamieszkać w Polsce obywatele innych państw należących do UE. Co siódmy Polak nie chce, żeby ktokolwiek u nas się osiedlał.



Akceptacji zasady, że Polska powinna być krajem otwartym dla imigrantów, nie towarzyszy przekonanie, że są oni potrzebni. Na jednego respondenta sądzącego, że cudzoziemcy mogą się Polsce przydać, przypada prawie czternastu będących przeciwnego zdania. Oznacza to, że korzyści, jakie Polska odnosi z pobytu obcokrajowców, badani wiążą raczej z pobytym czasowym niż z ich osiedlaniem się w naszym kraju. Co ciekawe, wykształcenie prawie nie różnicuje odpowiedzi w tej sprawie.



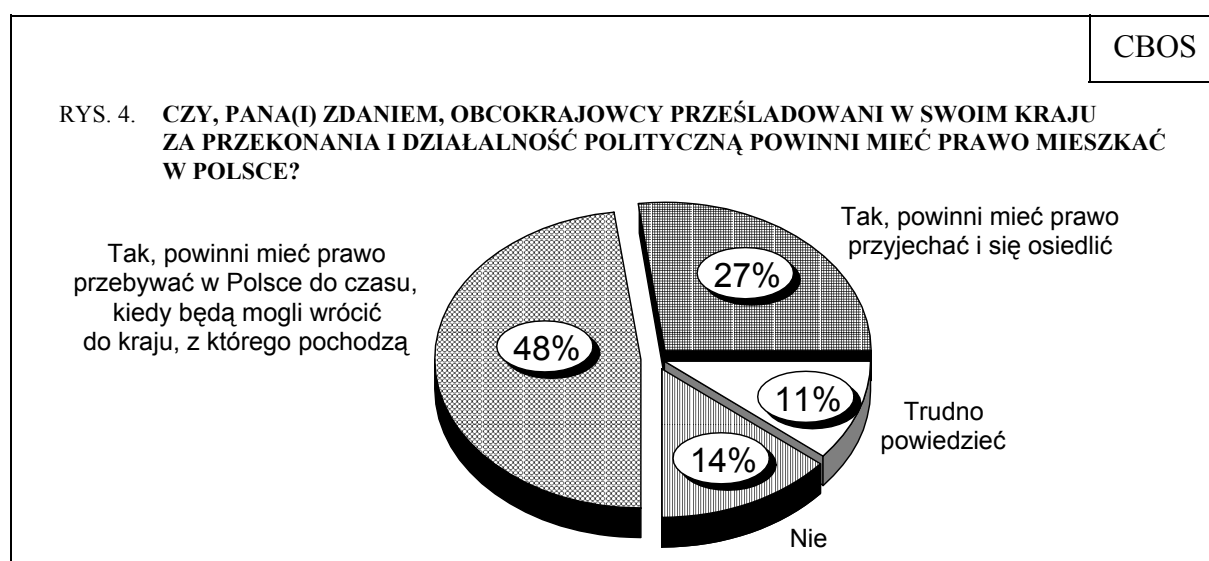
Zdecydowana większość badanych sądzących, że obywatele innych państw powinni mieć prawo osiedlić się w Polsce, uważa też, że nasz kraj nie potrzebuje imigrantów. Wydaje się więc, że kiedy Polacy myślą o tym problemie w kontekście praw należnych ludziom (a więc w kategoriach wartości) dochodzą do innych wniosków, niż kiedy myślą w kategoriach potrzeb, korzyści (a więc interesów).

Tabela 8

Czy nasz kraj potrzebuje większej liczby imigrantów?	Czy obywatel innego kraju, który chce osiedlić się w Polsce, powinien mieć taką możliwość?		
	Tak, wszyscy	Tak, obywatele niektórych krajów	Nie
	w procentach		
Tak	9	6	1
Nie	72	89	95
Trudno powiedzieć	19	5	4

UCHODźCY POLITYCZNI

Prawo do azylu przyznawane uchodźcom prześladowanym politycznie nie budzi większego sprzeciwu. Trzy czwarte Polaków sądzi, że cudzoziemcy, którzy musieli opuścić kraj swojego pochodzenia ze względu na poglądy lub działalność polityczną, powinni mieć prawo pobytu w Polsce (jednak blisko połowa z nich sądzi, że powinni wrócić do swojego kraju, kiedy represje ustaną). Co siódmy respondent jest przeciwny przyjmowaniu przez nasz kraj uchodźców politycznych.



★

★

★

Wraz z nasileniem kontaktów Polaków z cudzoziemcami otwartość polskiego społeczeństwa na innych szybko rośnie. Coraz więcej badanych dostrzega korzyści z pobytu w Polsce osób z krajów Europy Środkowej i Wschodniej, częściej niż dotąd akceptowana jest też obecność przybyszów z zagranicy na rynku pracy. Osoby, których konkurencja ze strony obcokrajowców może dotyczyć, czyli pracownicy najemni, są bardziej niż ogół Polaków

otwarcia na kontakty służbowe z nimi, częściej chcą stworzyć im możliwość pracy w naszym kraju.

Postrzeganie roli cudzoziemców w Polsce zdominowane jest przez poglądy respondentów na ich rolę ekonomiczną, jednak w porównaniu z poprzednim badaniem, przeprowadzonym pięć lat temu, zmalało znaczenie kwestii gospodarczych w postrzeganiu przybyszów. Znacznie częściej doceniane są korzyści, jakie może przynieść kontakt z inną kulturą, zwyczajami. Stopniowo zanika pogląd, że obcy są źródłem przestępczości pospolitej i anarchii, jednak Polacy zaczęli się bać, że wśród cudzoziemców mogą być terroryści.

Opinie na temat imigracji i imigrantów są sprzeczne: z jednej strony akceptowana jest zasada, że obywatele przynajmniej niektórych krajów powinni mieć prawo osiedlić się w Polsce, z drugiej jednak strony sądzi się, że nasz kraj nie potrzebuje tych ludzi. Polacy akceptują wartość, jaką jest wolność wyboru miejsca zamieszkania, jednak nie widzą swojego interesu we wprowadzeniu jej w praktyce.

Opracował
Michał WENZEL

A N E K S

Tabela 1. W ostatnich latach w Polsce mieszka coraz więcej obcokrajowców, osób nieposiadających obywatelstwa polskiego. Czasem przyjeżdżają oni, żeby pracować; inni zakładają przedsiębiorstwa. Polki i Polacy wchodzą w związki małżeńskie z obcokrajowcami. Czy zna Pan(i) osobiście jakiegoś mieszkającego w Polsce cudzoziemca?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	69	1	922
Płeć				
Mężczyźni	33	66	2	438
Kobiety	28	71	1	484
Wiek				
18-24 lat	40	58	1	140
25-34	42	56	1	163
35-44	34	66	0	146
45-54	29	70	1	184
55-64	19	79	2	117
65 lat i więcej	17	83	1	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	26	72	1	342
Miasto do 20 tys.	26	73	1	119
20-100 tys.	29	71	1	183
101-500 tys.	39	61	1	170
501 tys. i więcej mieszk.	38	60	2	109
Wykształcenie				
Podstawowe	21	78	1	269
Zasadnicze zawodowe	22	77	1	234
Średnie	39	60	1	319
Wyższe	49	50	1	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	56	43	1	68
Prac.umysł.niż.szczebła	36	64	0	95
Pracownicy fiz.- umysł.	50	50	0	77
Robotnicy wykwalifikowani	30	67	3	64
Robotnicy niewykwalifik.	17	80	4	34
Rolnicy	21	79	0	49
Pracujący na własny rach.	39	58	3	30
Bierni zawodowo				
Renciści	17	80	3	95
Emeryci	17	82	1	174
Uczniowie i studenci	39	60	1	74
Bezrobotni	28	72	0	108
Gospodynie domowe i inni	31	69	0	54
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	47	52	1	138
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	34	64	1	62
sekt. pryw. poza rolnict.	36	62	2	166
prywatnym gosp. rolnym	19	78	3	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	29	70	1	147
301-500	26	74	0	156
501-900	27	72	1	198
901-1200	39	61	0	93
Powyżej 1200 zł	41	57	2	66
Ocena własnych war. mater.				
Złe	27	71	1	288
Średnie	29	70	1	413
Dobre	37	62	1	219
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	33	67	0	72
Raz w tygodniu	25	75	0	448
1-2 razy w miesiącu	30	67	3	138
Kilka razy w roku	36	62	1	176
W ogóle nie uczestniczy	44	54	2	88
Poglądy polityczne				
Lewica	30	70	1	139
Centrum	36	64	0	290
Prawica	30	68	2	260
Trudno powiedzieć	24	74	2	232

Tabela 2. Jak Pan sądzi, czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce 1 - Tak, powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy; 2 - Tak, ale jedynie niektórych rodzajów prac; 3 - W ogóle nie powinno się im pozwalać pracować w Polsce

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	42	22	5	922
Płeć					
Mężczyźni	34	41	22	3	438
Kobiety	29	43	22	6	484
Wiek					
18-24 lat	36	45	16	3	140
25-34	46	38	10	6	163
35-44	32	45	20	3	146
45-54	32	44	20	4	184
55-64	29	43	24	4	117
65 lat i więcej	15	38	39	8	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	26	40	28	5	342
Miasto do 20 tys.	29	44	21	5	119
20-100 tys.	37	42	18	3	183
101-500 tys.	39	42	15	4	170
501 tys. i więcej mieszk.	28	46	18	8	109
Wykształcenie					
Podstawowe	20	33	42	6	269
Zasadnicze zawodowe	27	46	21	5	234
Średnie	41	44	10	4	319
Wyższe	41	49	6	3	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	49	43	6	2	68
Prac.umysł.niż.szczebla	49	40	7	4	95
Pracownicy fiz.- umysł.	43	39	12	6	77
Robotnicy wykwalifikowani	39	39	18	4	64
Robotnicy niewykwalifik.	22	51	20	8	34
Rolnicy	17	49	31	3	49
Pracujący na własny rach.	63	27	10	0	30
Bierni zawodowo					
Renciści	16	44	36	4	95
Emeryci	20	39	32	9	174
Uczniowie i studenci	37	49	13	1	74
Bezrobotni	24	45	27	4	108
Gospodynie domowe i inni	26	39	27	8	54
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	40	43	14	4	138
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	45	45	7	3	62
sekt. pryw. poza rolnict.	48	36	11	4	166
prywatnym gosp. rolnym	19	49	28	5	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	17	50	30	4	147
301-500	34	41	21	4	156
501-900	29	44	23	4	198
901-1200	42	30	21	7	93
Powyżej 1200 zł	51	46	2	1	66
Ocena własnych war. mater.					
Złe	21	43	32	4	288
Średnie	32	43	20	5	413
Dobre	44	40	11	5	219
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	21	44	29	6	72
Raz w tygodniu	29	44	21	6	448
1-2 razy w miesiącu	30	42	24	4	138
Kilka razy w roku	38	41	19	2	176
W ogóle nie uczestniczy	42	31	20	7	88
Poglądy polityczne					
Lewica	36	47	14	2	139
Centrum	35	46	16	3	290
Prawica	29	46	23	2	260
Trudno powiedzieć	27	30	31	12	232

Tabela 3. Gdyby miał(a) Pan(i) do wyboru pracować wspólnie z Polakami lub z obcokrajowcami, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować: 1 - raczej z Polakami; 2 - raczej z obcokrajowcami; 3 - Jest to sprawa bez znaczenia

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	49	4	45	2	921
Płeć					
Mężczyźni	50	3	45	2	437
Kobiety	48	4	46	2	484
Wiek					
18-24 lat	38	5	57	1	140
25-34	36	2	60	2	163
35-44	44	4	51	1	146
45-54	50	6	42	1	184
55-64	55	2	41	2	116
65 lat i więcej	69	3	23	5	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	57	2	40	1	341
Miasto do 20 tys.	43	7	47	4	119
20-100 tys.	50	4	44	2	183
101-500 tys.	38	6	54	2	170
501 tys.i więcej mieszk.	46	2	50	2	109
Wykształcenie					
Podstawowe	67	3	27	3	268
Zasadnicze zawodowe	46	4	50	1	234
Średnie	40	5	52	3	319
Wyższe	35	1	63	1	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	36	0	62	3	68
Prac.umysł.niż.szczebla	36	6	55	3	95
Pracownicy fiz.- umysł.	32	3	63	2	77
Robotnicy wykwalifikowani	44	6	49	0	64
Robotnicy niewykwalifik.	67	0	33	0	34
Rolnicy	60	3	38	0	48
Pracujący na własny rach.	28	3	66	3	30
Bierni zawodowo					
Renciści	68	1	28	2	95
Emeryci	63	3	29	4	174
Uczniowie i studenci	40	4	55	0	74
Bezrobotni	47	8	46	0	108
Gospodynie domowe i inni	46	3	48	3	54
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	41	2	57	0	138
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	34	7	57	2	62
sekt. pryw. poza rolnict.	36	4	58	2	166
prywatnym gosp. rolnym	67	3	31	0	48
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	50	2	48	0	147
301-500	43	6	46	4	156
501-900	53	3	42	2	198
901-1200	55	2	41	2	93
Powyżej 1200 zł	37	2	58	3	66
Ocena własnych war. mater.					
Złe	53	4	41	2	287
Średnie	49	4	45	3	413
Dobre	43	4	52	1	219
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	64	1	31	4	72
Raz w tygodniu	53	4	42	1	448
1-2 razy w miesiącu	48	2	48	1	138
Kilka razy w roku	37	4	56	3	175
W ogóle nie uczestniczy	44	3	48	5	88
Poglądy polityczne					
Lewica	38	4	55	2	139
Centrum	42	4	53	1	290
Prawica	55	4	40	1	260
Trudno powiedzieć	57	3	36	4	231

Tabela 4. Czy za szefa wolał(a)by Pan(i) Polaka czy obcokrajowca, czy też jest to sprawa bez znaczenia? 1 - Raczej Polaka; 2 - Raczej obcokrajowca; 3 - Jest to sprawa bez znaczenia

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	51	5	39	6	921
Płeć					
Mężczyźni	51	5	40	4	437
Kobiety	50	5	39	7	484
Wiek					
18-24 lat	30	11	55	4	140
25-34	44	7	40	9	163
35-44	48	3	46	3	146
45-54	55	2	38	5	184
55-64	55	3	35	7	116
65 lat i więcej	69	2	24	5	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	55	5	35	4	341
Miasto do 20 tys.	47	4	43	6	119
20-100 tys.	49	8	38	5	183
101-500 tys.	49	2	40	10	170
501 tys.i więcej mieszk.	46	2	47	6	109
Wykształcenie					
Podstawowe	66	4	27	4	268
Zasadnicze zawodowe	50	7	38	5	234
Średnie	41	5	47	8	319
Wyższe	43	1	53	4	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	41	1	52	5	68
Prac.umysł.niż.szczebla	38	3	50	8	95
Pracownicy fiz.- umysł.	40	6	48	6	77
Robotnicy wykwalifikowani	39	7	48	6	64
Robotnicy niewykwalifik.	44	4	46	6	34
Rolnicy	69	7	22	1	48
Pracujący na własny rach.	38	5	40	17	30
Bierni zawodowo					
Renciści	68	3	25	3	95
Emeryci	66	2	25	7	174
Uczniowie i studenci	32	10	51	6	74
Bezrobotni	50	6	43	0	108
Gospodynie domowe i inni	52	3	38	8	54
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	48	4	45	3	138
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	36	4	52	8	62
sekt. pryw. poza rolnict.	36	6	50	9	166
prywatnym gosp. rolnym	75	3	21	1	48
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	53	5	38	4	147
301-500	44	5	45	5	156
501-900	51	5	38	6	198
901-1200	61	1	34	4	93
Powyżej 1200 zł	46	4	44	7	66
Ocena własnych war. mater.					
Złe	56	5	34	4	287
Średnie	50	4	40	7	413
Dobre	44	5	45	5	219
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	57	6	31	6	72
Raz w tygodniu	53	4	38	4	448
1-2 razy w miesiącu	50	4	40	5	138
Kilka razy w roku	43	6	43	8	175
W ogóle nie uczestniczy	47	3	42	8	88
Poglądy polityczne					
Lewica	44	4	44	7	139
Centrum	42	4	48	6	290
Prawica	57	6	34	3	260
Trudno powiedzieć	58	3	31	7	231

Tabela 5. Czy obywatel innego kraju, który chce osiedlić się w Polsce, powinien mieć taką możliwość 1 - Tak, wszyscy powinni mieć taką możliwość 2 - Tak, obywatele niektórych krajów powinni mieć taką możliwość; 3 - Nie (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	34	43	14	9	921
Płeć					
Mężczyźni	37	43	14	6	437
Kobiety	32	42	13	13	484
Wiek					
18-24 lat	38	46	9	7	140
25-34	35	45	13	7	163
35-44	47	34	9	10	145
45-54	32	49	12	8	184
55-64	35	43	19	3	117
65 lat i więcej	23	37	21	19	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	29	40	22	9	342
Miasto do 20 tys.	38	43	8	12	118
20-100 tys.	39	45	11	5	183
101-500 tys.	32	46	9	13	170
501 tys.i więcej mieszk.	44	42	5	9	109
Wykształcenie					
Podstawowe	20	39	25	16	269
Zasadnicze zawodowe	33	44	15	8	234
Średnie	45	42	6	6	318
Wyższe	42	47	5	6	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	51	42	4	4	68
Prac.umysł.niż.szczebla	42	47	4	7	94
Pracownicy fiz.- umysł.	46	43	7	4	77
Robotnicy wykwalifikowani	36	40	19	5	64
Robotnicy niewykwalifik.	33	38	19	9	34
Rolnicy	22	45	26	7	49
Pracujący na własny rach.	54	30	5	11	30
Bierni zawodowo					
Renciści	19	41	29	10	95
Emeryci	27	42	15	16	174
Uczniowie i studenci	41	44	6	10	74
Bezrobotni	32	45	13	10	108
Gospodynie domowe i inni	30	45	16	9	54
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	43	45	5	7	137
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	47	45	3	5	62
sekt. pryw. poza rolnict.	41	40	13	6	166
prywatnym gosp. rolnym	22	43	26	8	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	35	42	19	5	147
301-500	32	45	17	7	156
501-900	34	41	11	13	198
901-1200	42	48	7	3	93
Powyżej 1200 zł	49	41	7	4	66
Ocena własnych war. mater.					
Złe	29	44	17	10	288
Średnie	34	41	14	10	413
Dobre	42	44	7	8	218
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	33	42	14	11	72
Raz w tygodniu	32	45	14	9	448
1-2 razy w miesiącu	32	42	18	8	137
Kilka razy w roku	40	40	10	9	176
W ogóle nie uczestniczy	38	38	13	11	88
Poglądy polityczne					
Lewica	41	43	10	5	139
Centrum	38	46	12	4	289
Prawica	35	46	13	6	260
Trudno powiedzieć	25	34	19	21	232